

Ders Notları 21

Thomas Hobbes'a Giriş

Dersin Planı

- I. Thomas Hobbes'un Yaşamı ve Fırtınalı Zamanları
- II. Leviathan: Arka Plan ve Yöntem
- III. Leviathan: Din ve Doğa

I. Thomas Hobbes'un Yaşamı ve Fırtınalı Zamanları

A. Büyük Entelektüel Mayalanma Zamanı

- Hobbes (1588-1679) Descartes'tan 8 sene önce doğdu ve 29 sene sonra öldü. Bu, genç, parlak ve imtiyazlı olmak için harika bir zamandı.
- Shakespeare, Rembrandt, ve Newton'un çağdaşlarıydı. Galileo'yu tanırdı ve Descartes'la mektuplaşırdı.
- Rönesans'ın sonunda doğmuştu, öldüğünde modern dönem yoluna koyulmuştu. O hümanizm çağında doğmuştu, bilim çağında öldü.

B. Bir Dini Reform Çağı

- Reform Hobbes'un doğumundan 70 yıldan kısa bir zaman önce başladı. İngiliz Reformu daha sonra, VIII. Henri zamanında başladı.
- İngiltere'de, Katolikler ile Protestanlığın birkaç şekli arasında derin dini ayrılıklar vardı, buna İngiliz Kilisesi ile cemaatleri bağımsız sayan sistem arasındaki ayrılık da dahildi. Protestanlık üstünlüğe sahipti, ama bu üstünlük İngiltere'de, Hobbes'un ölümünden bir on yıl sonra gerçekleşen İhtişamlı Devrime kadar yeterince sağlamlaşmamıştı. Protestantlığı yereştirmenin devrim gerektirmesi dini ayrılıkların politik sonuçları olduğunu ima eder.

C. Son Derece Politize Dini Ayrılıklar Politik Ayrılıklar İçin Zemin Hazırlar:

- 1642: İngiliz iç savaşı çıkar.
- 1649: Charles I idam edildi.
- 1653: Oliver Cromwell altında hamilik ihdas edilir.
- 1660: Restorasyon. II. Charles tahta çıkar.
- 1680's: "İhraç Krizi".
- 1689: Muhteşem (ve kansız) devrim.
- Hobbes politik asayişsizliğe barışçıl bir çözüm bulunmasını görece kadar yaşamadı. Sadece yetişkinlik dönemindeki iç savaşları gördü..
- Aquinas'ta Katolik kilisesinin yaratılmasına katkıda bulunan bir düşünürü inceledik. Hobbes, Descartes gibi, modern dünyanın yaratılmasına katkıda bulunan bir düşünürdür. O, modern dünyanın büyük güçlerinin kesiştiği bir noktada duruyordu: Humanizm, Modern Bilim, Modern Din, Modern Siyaset; bunların hepsinin icat edilmesine katkıda bulundu.

II. Leviathan: Arka Plan ve Yöntem

A. Hobbes'un Eserleri Birkaç Gücün Kesişmesiyle Şekillendi

- Hümanizm Çağı

1. Hobbes'un klasik dillere hakimiyeti ve çevirileri tanınmıştır.
2. Thukydides'in İngilizce'ye en önemli çevirisini yapmıştır. Thukydides alıntısını anımsayın.
3. Thukydides'in Peloponnesos Savaşını çözümlemesi Yunan dünyasındaki iktidar ile Platon arasında dünya kadar fark olduğunu ima ediyordu; bu Hobbes'u derinden etkiledi.

- Bilim Çağı

1. Descartes gibi Hobbes da modern bilime kalıcı bir ilgi duydu.
2. O da Descartes gibi geometriyi bilginin paradigması olarak gördü. Geometri açık tanımlara dayandığı için kesindir. Siyaset de aynı şekilde başlatılsa bir bilim olabilirdi.
3. Hobbes'a göre, tanımlar Modern Bilim'in terimleriyle uyuşmalı. Politika insanları incelediğine göre, mekaniğe ilişkin bir tanım verebiliriz: "*Kalp* nedir ki bir *yaydan* başka; *sinirler* nedir ki çok sayıda *yaylardan* başka; ya *eklemler*, yapıcının planladığı şekilde bütün gövdeyi harekete geçiren çok sayıda *çarklardan* başka?" (Giriş) ^[1]

- Reform Çağı: Her Yerde Din ve Dini Kargaşa

1. Leviathan adını İncil'deki Eyüb Kitabından alır. Bir kere rahatsız edildi mi artık kontrol edilemeyen bir yaratığın adıdır. İsim ilkel kaosun sembolü haline gelir. Hobbes'un başlığı bu çağrışımlarla oynar.
 2. Leviathan İngiliz iç savaşının koşullarına hitap eder. İngiltere dini kaynaklı bir savaştan rahatsız bir ülkedir. Bu rahatsızlık başlangıçtaki insanlık durumunun ilkel kaosunu yeniden uyandırır. Soru: canavar artık uyandığına göre, şimdi nasıl kontrol edilebilir? Hobbes'un Yanıtı: Canavar ancak sınırsız gücü olan bir muhafıza tabi kılınırsa kontrol edilebilir.
- Hobbes "Mutlak Monarşi"nin-- siyaset ve din üzerinde sınırsız gücün hükümdara verilmesini içeren bir düşünce-- bir savunucusudur. Bir Reform Çağı'nda Mutlakiyetçilik barışa giden tek yoldur.
 - Mutlakiyetçilik argümanı Hobbes'un Reform'un ortaya koyduğu sorunları çözmek için Hümanizm ve Bilimden nasıl faydalandığını gösterir.

B. Hobbes'un Yöntemi

- Modern Bilim herşeyi maddi parçaların bir araya toplanması olarak görür.

1. Bir olguyu onu oluşturan parçalara çözümlenerek anlarız. Sonra o oluşturucu parçaların tek tek nasıl işlediğini anlarız, takiben de bir arada işleyişlerini.
2. Hobbes politik olguların da bu yolla incelenmesi gerektiğini düşünür: (i) politik toplum yapay bir insandır; (ii) insanlar mekanik olarak tanımlanır; böylece (iii) politik toplumu parçalarına çözümlenebiliriz. Dahası, insanlar işleyen parçalarına çözümlenebilirler; Leviathan'ın başlangıç kısımlardaki zahmetli çözümlenmeler de bunun içindir.
3. Bilimsel çözümlenme yapıldı mı, insanların ve onların güdülerinin açık bir görüntüsüne sahip oluruz.
4. İnsanların ve onların güdülerinin açık bilimsel bir görüntüsü hayati önem taşır: insan çatışması, ör., dini iddialar hakkında, kafa karışıklığından kaynaklanır. Çatışmanın kendisi hakkında yarım yamalak düşünülmesi ile daha kötü hale gelir. Buna iyi güncel bir örnek kürtajdır.

- Geometri

1. Dini ve politik çatışma dilsel karışıklıktan kaynaklanır. Bu, 'iyi' ve 'doğru'nun ne demek olduğu

gibi etik kavramlarla ilgili karışıklığı ve Skolastik teolojinin obskürantizmini (ör. dönüşüm^[2]) de içerir. Çatışma ancak terimleri doğru anlarsak ortadan kaldırılabılır. Açık tanımlarla başlamak geometrinin karakteristik özelliğidir; öyleyse, siyaset çalışmaları da, bu şekilde, geometrik modeli takip etmelidir.

2. Leviathan'da Hobbes kendine politika ve insanlığın bilimsel çözümlemesi yolu ile geometrik açıklığa erişme görevini verir. Böylelikle, Hobbes Reform'un ortaya koyduğu sorunu çözmek için Bilimden faydalanır.
- Hobbes'un çatışmadan kaçınmak için dini ve etik terimleri açıkça tanımlaması yeterli değildir. Yeni fikirlerin takdimiyle karışıklığın tekrar başlamaması için herkesin doğru kullanıma uyacağından emin olmalıyız. Thukydides çatışmadan ancak amansız güç kullanımı ile kaçınılabileceğini açıklamıştı. Bu modeli takip ederek, Hobbes çatışmadan ancak Hükümdar'ın din, politika, düşünce ve konuşma üzerinde mutlak iktidarını kullanmasıyla kaçınılabileceğini savunur. Böylelikle, Reform'un ortaya koyduğu sorunu çözmek için Hümanizm+Bilimden faydalanır.

C. Hobbes Modern Politikayı İcat Eder

- Hobbes'un mutlak hakimiyet savunması radikal bir çıkarımdır.
- Güncel Amerikan siyasi tartışmalarına dönersek, kürtaj, "insan" ve "insan yaşamı" gibi ahlaksal terimler hakkında politik ve dilsel belirsizlikten kaynaklanıyor gibi görünmektedir. Bu terimler de ciddi teolojik belirsizlikten kaynaklanır. Ama bu neden mevcut olandan daha fazla şiddete yol açmaz? Neden bu dini çatışma iç savaşa yol açmaz? Neden Hobbes'un tek çözümünün Mutlakiyetçilik olduğunu düşündüğü soruna yol açmaz? Neden bizim Amerikamız Hobbes'un İngilteresinden farklı?
- Şimdi Hobbes'un argümanlarına dönelim ve yönteminin işleyişini görelim.

III. Leviathan: Din ve Doğa

A. Hobbes'un Yöntemini Hatırlatma

- Siyaset, toplumu parçalarına çözümleyerek çalışılır.
- Tekil insanlar toplumun yapıtaşlarıdır.
- Bu nedenle siyaset çalışmaya insan doğasına bakarak başlarız, sonra toplumun bizi nasıl eğittiğine ve şekillendirdiğine bakarız.

B. Din sosyal çatışmanın sebepleri arasındadır, ona yöntem uygular.

- İnsanda dinin tohumları arasında doğal olguların sebeplerini bilmemek olduğu gibi bilinmeyen sebeplerin kişileştirilmesi ya da şeyleştirilmesi de vardır. İnsanlar anlamadıkları şeylere taparlar.
- Sosyal eğitim: paganların "kendi icatlarına göre" ektiği tohumların, Yahudi-Hıristiyan geleneğin kurucuları tarafından beslenmesi esastır. Uygun yetiştirme insanları iyi vatandaş yapar: "her iki tür de, bunu, onlara inanan insanları itaate, yasalara, barışa, yardımseverliğe ve topluma daha eğilimli kılmak amacıyla yapmışlardır." (Bölüm 12)^[3]

[1] Türkçe'ye çeviren: Semih Lim; Yapı Kredi Yayınları 1993, 2010.

[2] İsa'nın bedeninin ve kanının ekme ve şaraba dönüşmesi.

[3] Türkçe'ye çeviren: Semih Lim; Yapı Kredi Yayınları 1993, 2010, s.91.